

L. Levanders specialfrågelistor: för Älvdalsboken

Ö843 VALLHJON I ÄLVDALLEN.

1. Minns man någon kvinna, som alldeles ensam skött vallningen på ett fäbodställe? Hur många kor (ungefär) hade hon att sköta? Hur många småkreatur? Hur har hon i sin ensamhet rätt sig med att lösa och binda djuren? med att hålla reda på dem, då de soppade? med sjuka djur? med kalvar och kalvfoder? med ystning? med messmörskokning?
2. Vilka andra människor ha vallhjonen sett under sin fäbodvistelse: andra vallhjon, då man "vallade emot"? kölkarlar? hemmafolk, som kom till fäbodarna? fiskare? jägare? rymlingar? härjedalinger? särnafolk? våmhusare? venjanskarlar? limakarlar?
3. Ha gamla vallhjon något att berätta om äventyr med varg? med björn? med järv? med lo? med kreatur, som sjunkit ned i myr? med sjuka djur? Berätta dessa äventyr, med angivande av vallhjonets och fäbodställets namn!
4. Redogör för vallhjonets skyldighet att "freda ängena"! Var det någon skillnad i detta fall mellan hembodar och långbodar? Vad blev följden för ett vallhjon, som ej fredat ängena? Känner man någon skillnad mellan "vaktängen" och andra ängen? Funnos någonstans i Älvdalen inhägnade ängen?
5. Vilka arbeten hade ett vallhjon utöver vallning, mjölkning och mjölkhushållning: slå eller snugga kalvfoder? bereda kalvdryck? löva? göra träggar? göra kvastar? annat?
6. Hurudan var kombinationen av vallhjon i de fäbodställen, som sagesmannen minns: "bodmor" + 2 flickor? "bodmor" + en annan kvinna? "bodmor" + en gubbe? "bodmor" + en pojke? "bodmor" + en kvinna och en pojke? Angiv i varje särskilt fall, om uppgifterna avse ett hembodställe eller ett långbodställe! Angiv för varje särskilt fall, hur de olika personerna mellan sig fördelade 1) vallningen! 2) skötseln av de olika fähusen och djuren i dem! 3) kärnande, ystning och messmörskokning! Redogör i detalj för hur man höll reda på de olika hushållens mjölk och mjölkprodukter! Hur betedde man sig, då något hushåll hade så litet mjölk och grädde, att ystning och kärnande ej lönade sig för detta hushåll enbart?
7. Giv detaljexempel på, hur vallhjon avlönades före storskiftet! Kontant lön (angiven i riksdaler, ej i kronor)? bostad (eldhus, lada eller stuga)? sängkläder? kläder? klädkista? skor eller luddor? mat av olika slag och olika gårdar? smör? ost? messmör?

ull, lin, humle, malt, strömming eller annat efter hemkomsten från fäbodarna? Hur lång (ungefär) var vallhjonets anställningstid? När skulle hon "taga vid", och när skulle hon "giva från sig kreaturen"? Hur avlönades den ej fullt arbetsföra arbetskraften (gubbar? helt unga flickor? småpojkar)? Förekom det, att "bodmor" helt åtog sig vallningen för ett visst vallningslag och sedan själv avlönade sina biträden? Beskriv i detalj, hur de ekonomiska mellanhavandena då ordnades! Beskriv, hur vallhjonets anställning gick till! Stadgepenning?

8. Hur många personer (ungefär) voro anställda som vallhjon i vart och ett av de fäbodställen, som Edra sagesmän känna till? Sök för varje by, som Ni undersöker, göra ett överslag, hur många personer, som voro anställda som vallhjon för den byns räkning t.ex. en sommar på 1870-talet!
9. Sök reda på alla uppgifter, som möjligen kunna finnas, om fullvuxna män, som sysslats med vallning! Vilken kan i de speciella fallen orsaken vara till att män utfört vallningsarbete: rovdjur på vallningsområdet? rymlingar? vissa mäns fallenhet för att sköta kreatur? brist på kvinnliga vallhjon.
10. Är vallning av hästar känd från Älvdalen? Om så skulle vara fallet, berätta om vallare och vallningstrakter m.m.!